

Klassieke Olympiaden 2022-2023

Opgaven Latijn

ronde 2

Vooraf aan de leerlingen

- Hieronder tref je een deel van het gelezen pensum aan.
- Er zijn in totaal 24 vragen.
- Bij elke vraag staat aangegeven hoeveel punten deze waard is.
- De tijd waarin de toets afgenomen wordt, bedraagt maximaal 90 minuten. Leerlingen met dyslexie krijgen 15 minuten extra.
- Het gebruik van een woordenboek Latijn-Nederlands is toegestaan, zoals bij het Centraal Eindexamen.
- Het gebruik van een woordenboek Nederlands is niet toegestaan.
- Na de pauze volgt de creatieve opdracht.

Exitus fortunatus vobis sit!

Tekst

9 **Ti.** Quando pauperiem missis ambagibus horres,
10 accipe qua ratione queas ditescere. Turdus
11 sive aliud privum dabitur tibi, devolet illuc,
12 res ubi magna nitet domino sene; dulcia poma
13 et quoscumque feret cultus tibi fundus honores
14 ante Larem gustet venerabilior Lare dives.
15 Qui quamvis periurus erit, sine gente, cruentus
16 sanguine fraterno, fugitivus, ne tamen illi
17 tu comes exterior, si postulet, ire recuses.'
18 **Ui.** 'Utne tegam spurco Damae latus? Haud ita Troiae
19 me gessi, certans semper melioribus.'
19 **Ti.** 'ergo
20 pauper eris.'
20 **Ui.** 'Fortem hoc animum tolerare iubebo;
21 et quondam maiora tuli. Tu protinus, unde
22 divitias aerisque ruam, dic, augur, acervos.'
23 **Ti.** 'Dixi equidem et dico: captes astutus ubique
24 testamenta senum neu, si vafer unus et alter
25 insidiatorem praeroso fugerit hamo,
26 aut spem deponas aut artem illusus omittas.
27 Magna minorve foro si res certabitur olim,
28 vivet uter locuples sine gnatis, improbus, ultro
29 qui meliorem audax vocet in ius, illius esto
30 defensor; fama civem causaque priorem

31 sperne, domi si gnatus erit fecundave coniunx.
(...)

51 Qui testamentum tradet tibi cumque legendum,
52 abnuere et tabulas a te removeere memento,
53 sic tamen, ut limis rapias, quid prima secundo
54 cera velit versu; solus multisne coheres,
55 veloci percurre oculo. Plerumque recoctus
56 scribe ex quinqueviro corvum deludet hiantem
57 captatorque dabit risus Nasica Corano.'

58 **Ul.** 'Num furis? An prudens ludis me obscura canendo?'

59 **Ti.** 'o Laertiade, quidquid dicam, aut erit aut non:
60 divinare etenim magnus mihi donat Apollo.'

61 **Ul.** 'Quid tamen ista velit sibi fabula, si licet, ede.'

62 **Ti.** 'Tempore quo iuvenis Parthis horrendus, ab alto
63 demissum genus Aenea, tellure marique
64 magnus erit, forti nubet procera Corano
65 filia Nasicae, metuentis reddere soldum.
66 Tum gener hoc faciet: tabulas socero dabit atque
67 ut legat orabit; multum Nasica negatas
68 accipiet tandem et tacitus leget invenietque
69 nil sibi legatum praeter plorare suisque.

Horatius, *Satiren* 2.5 r. 9-31 en 51-69

Vraag 1

regel 10 **qua ratione**

Leg in je eigen woorden uit welk plan Tiresias voor ogen heeft. (1 punt)

Vraag 2

regel 11 **devolet**

- Noteer de twee onderwerpen van dit werkwoord. (2 punten)
- Leg uit dat dit werkwoord bij een van de twee onderwerpen de letterlijke betekenis heeft, en bij het andere onderwerp de figuurlijke betekenis. (2 punten)

Vraag 3

regels 10 t/m 14 **Turdus** t/m **dives**

Tiresias en Ulixes zijn Grieken. Citeer het Latijnse woord waaruit blijkt dat Tiresias, die hier aan het woord is, zich aan de Romeinse leefwereld heeft aangepast. (1 punt)

Vraag 4

regels 12-14 **dulcia** t/m **dives**

P. Schrijvers vertaalt deze regels als volgt:

“Laat appels en andere gaven uit jouw tuin eerst proeven door iemand méér aanbiddenswaardig dan je huisgod: een rijkard;”

- Van welk Latijns woord is ‘gaven’ de vertaling? (1 punt)
- Welke twee woorden uit regel 13 (**et** t/m **honores**) zijn helemaal niet vertaald? (2 punten)

Vraag 5

regel 20 **hoc**

Op het eerste gezicht zou je denken dat **hoc** slaat op **pauper eris** (r. 20). Leg op grond van de regels 20 t/m 22 uit dat dit onjuist is. (2 punten)

Vraag 6

regels 18-21

De woorden *fort*, *protectie* en *tolerantie* gaan elk (deels) terug op Latijnse woorden in de aangegeven regels. Citeer de desbetreffende Latijnse woorden en maak duidelijk wat de betekenisrelatie tussen het Nederlandse en het Latijnse woord is. (6 punten)

Vraag 7

regel 25 **praeroso hamo**

De testamentjager wordt hier vergeleken met een visser die aas aan een haakje bevestigt. Citeer uit de regels 9 t/m 17 drie tekstelementen die als aas aan het haakje bevestigd kunnen worden. (3 punten)

Vraag 8

regel 26 **deponas** en **omittas**

Verklaar het gebruik van de conjunctivus. (1 punt)

Vraag 9

regels 28-31 **vivet** t/m **coniunx**

De aanklager en de aangeklaagde verschillen in twee opzichten van elkaar. Noteer deze twee verschillen. (2 punten)

Vraag 10

regel 30 **fama civem causaque priorem**

Van welk stilistisch middel is hier geen sprake? (2 punten)

- A. alliteratie
- B. chiasme
- C. hyperbaton
- D. parallelisme

Vraag 11

regel 31 **si gnatus erit fecundave coniunx**

Zet deze zin in het meervoud. (4 punten)

Vraag 12

Noteer van onderstaande woorden de naamval en de gebruikswijze:

- a. regel 19 *melioribus* (1 punt)
- b. regel 24 *senum* (1 punt)

Vraag 13

regel 55 **Plerumque**

Sommige geleerden denken dat dit woord niet juist is overgeleverd en vervangen moet worden door **quandoque** (= in de toekomst). Bedenk een argument dat deze geleerden kunnen aanvoeren voor de stelling dat het woord **plerumque** niet in de context past en ga hierbij in op de inhoud van de regels 55-57. (2 punten)

Vraag 14

regel 54 **solus multisne coheres**

- a. Welke mogelijkheid vermeldt Tiresias niet? (1 punt)
- b. Leg uit dat de anekdote die vanaf regel 55 wordt verteld juist die mogelijkheid betreft. Citeer in je antwoord ook het relevante Latijnse tekstelement uit de regels 66-69. (2 punten)

Vraag 15

regels 51-55 **Qui** t/m **oculo**

Vertaal deze regels in goed Nederlands. (8 punten)

Vraag 16

In de regels 55-57 (**Plerumque** t/m **Corano**) worden van Coranus en Nasica de volgende rollen genoemd of gesuggereerd: **captator**, **scriba**, raaf, vos.

Noteer welke twee rollen bij Coranus, welke twee bij Nasica horen. (2 punten)

Vraag 17

regel 58

Noteer een antithese in deze regel door de desbetreffende twee Latijnse woorden te citeren. (2 punten)

Vraag 18

regel 58 **obscura canendo**

Leg uit dat deze woorden toepasselijk zijn in verband met de rol die Tiresias doorgaans vervult. (2 punten)

Vraag 19

In de regels 60-63 worden drie figuren genoemd. Hieronder – op deze en de volgende pagina – staan vier afbeeldingen.

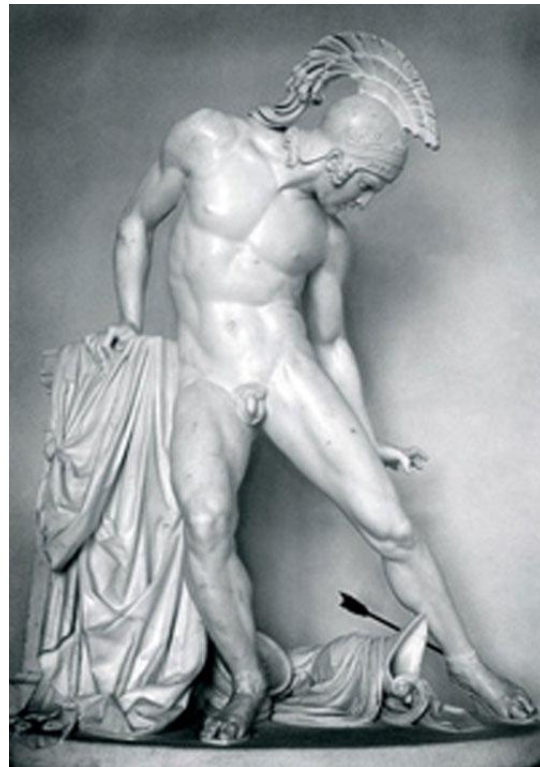
- Op één van de afbeeldingen staat een niet in deze regels genoemde figuur. Noteer de desbetreffende letter. (1 punt)
- Noteer de namen van de wel in de regels 60-63 genoemde figuren met daarbij de letter van de afbeelding waarop die figuur staat. (3 punten)

A.

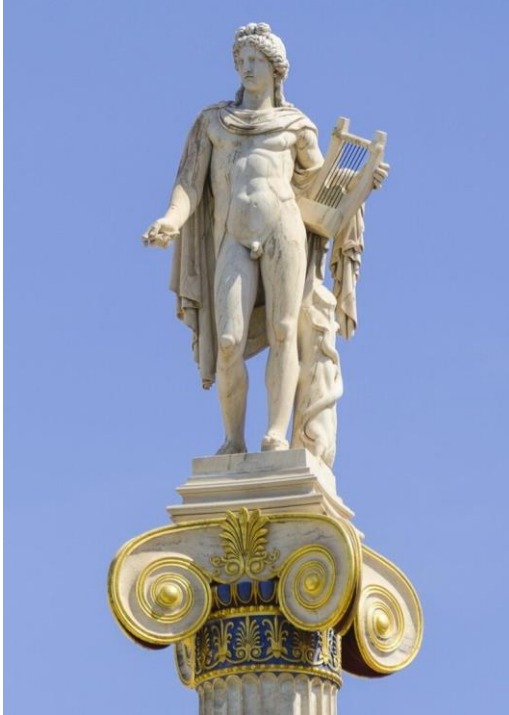
Bron: Wikipedia

B.

Bron: Wikipedia

C.

Bron: spiritueleteksten.nl

D.

Bron: Wikipedia

Vraag 20

regel 66

- Schrijf deze regel over en scandeer die. Je kunt de regel makkelijk overnemen door deze te selecteren, te kopiëren en te plakken in je document. Plaats vervolgens in de regel erboven het teken _ voor een lange lettergreep en een v voor een korte lettergreep. (2 punten)
- Leg uit dat het metrum illustreert dat het verhaal zijn ontknopning nadert. (2 punten)

Vraag 21

regels 62-69

Citeer uit de regels 23-26 het woord dat bij uitstek van toepassing is op het karakter van Coranus. (2 punten)

Let op: de laatste vragen van deze toets staan op de volgende pagina.

Vraag 22

De volgende regels komen uit een ander deel van de tekst die je hebt gelezen. In het handschrift zijn drie woorden helaas niet meer leesbaar. Welke woorden zijn volgens jou de juiste? Noteer deze. (6 punten)

**xxx et morosum offendet garrulus: ultra
'non' 'etiam' sileas; Davus sis comicus atque
yyy capite obstipo, multum similis zzz.**

xxx	yyy	zzz
difficilam	stas	metuens
difficilem	stat	metuente
difficilis	stes	metuenti
difficilum	stet	metuentem

Vraag 23

Welke rol speelt Proserpina in deze satire? Baseer je antwoord op je kennis van de hele satire. (2 punten)

Vraag 24

Beschrijf kort welke rol Maecenas en Augustus in het leven van Horatius hebben vervuld. (2 punten)

Einde